

The Project Gutenberg eBook of Jan van Huysums Blomsterstykke: En Buket, by Henrik Arnold Wergeland

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Jan van Huysums Blomsterstykke: En Buket

Author: Henrik Arnold Wergeland

Release date: February 1, 2004 [EBook #11293]

Most recently updated: December 25, 2020

Language: Norwegian

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JAN VAN HUYSUMS BLOMSTERSTYKKE: EN
BUKET ***

Produced by Distributed Proofreaders Europe, <http://dp.rastko.net>

Project by Riikka Talonpoika and Tapio Riikonen

JAN VAN HUYSUMS BLOMSTERSTYKKE

af

HENRIK WERGELAND

Utgitt første gang 1840

JAN VAN HUYSUMS BLOMSTERSTYKKE

EN BUKET FRA HENR. WERGELAND TIL FREDRIKA BREMER

Anch'io sono pittore.—*Correggio*.

Johan (Jan) van Huysum
(Født i Amsterdam 1682, d. 1749.)

—»Hans Fader *Justus*, en middelmaadig Maler, gav ham den første Underviisning; men siden gik han i Lære hos Naturen, der bød ham sine skønneste Døttre til Mønstre. Han er Blomsterrigets Rafael; dets

Beboere fremstillede han med uefterlignelig Troskab Hans Blomstre prange i de skønneste Farver og i naturlig Friskhed, som om Duggen just havde udgydet sine Perler over dem. Han anbragte ogsaa paa sine Blomstestykker Insekter, Sommerfugle, Fugle, deres Reder med Æg o.s.v., alt i Naturens rige Pragtgevandt. Blomsterne satte han ofte i Vaser, zirede med skønne Basreliefs. I Udførelsen hersker den højeste Flid, og ved Farvernes, Oljens og Fernissens Tilberedning undgik han omhyggelig ethvert fremmed Blik, og iagttog den dybeste Hemmelighed. Han laserte i det Uendelige, selv Dækfarverne, og betjente sig derved af de klareste og varigste Farver, som ogsaa have beholdt sin Friskhed ligetil denne Tid. De Blomstre, som ere malte paa klar eller brunlig Grund, foretrækker man for dem paa dunkel, og de blive særdeles dyrt betalte. En Sindssygdom, han undergik i sine senere Leveaar, havde ingen Indflydelse paa hans Kunst.»

Naglers Künstler-Lexicon.

—»Det 18de Aarhundredes fortrinligste Blomster- og Frugtmaler; følte sig især dreven til Fremstillinger af Planterigets Fostre, og indskrænkede sin Pensels hele Kraft til at udtømme al Kunst i den levende Efterligning deraf. Han naaede det Højeste i sine Blomster- og Frugtstykker. Han forstod at udspeide Naturens Hemmeligheder, at fængsle den flygtige Blomstren i dens skønneste Øjeblik og at naae det Højeste i denne *genre* ved sine Farvers tryllende Sandhed og Mangfoldighed og ved det næsten Transparente i de fine Blomsterskabninger. Han var den Første, som fremstillede Blomster paa klar Grund, og overtraf alle sine Forgjængere i Blødhed og Friskhed, i Farvernes Fiinhed og Liv, i Udtrykket af det Saftige og i de nøjagtigste Lysforhold. Han var saa iversyg i sin Kunst, at han ikke tillod Nogen at see ham arbeide. Hans Blomster ere skønnere og sandere, end hans Frugter; Dugdraaberne og Insekterne han malte dertil, have den højeste Livagtighed. For hvert af sine Billeder tog han 1000-1400 Gylden; to af hans Aqvarelltegninger ere i den nyere Tid blevne betalte i Holland med 10,000 Gylden.»

Allg. deutsche Real-Encyklopädie.

—»Han overtraf alle sine Forgjængere i at male Blomster og Frugter, og hans Arbejder kom i et saadant Udtraab, at kun Fyrster og de rigeste Privatmænd vare istand til at købe hans Malerier. Den fineste Smag, den mest glimrende Kolorit, den kraftigste Pensel og den fuldkomneste Efterligning af Naturen give denne Kunstners Værker et uendeligt Værd. I Landskabsmaleriet taaler han Sammenligning med store Mestere; men i at male Blomster og Frugter har han aldeles ingen Sideordnet. Det Matte og Peltsagtige ved Frugterne, det Glindsende ved Blomsterne, det Gjennemsigtige ved Dugdraaberne, den livlige Bevægelse, han vidste at give sine Insekter—Alt er henrykkende i hans Malerier.»

»Allgemeines Künstlerlexicon, cfr. Pierers Encyklopäd. Wörterbuch.»

—»Naaede alene ved sit Genis Kraft den højeste Rang i sin Kunst. Han har gjengivet i sine Blomster deres hele Sandhed, deres mest glimrende Farver med en saa blød og behagelig Pensel, at Naturen ikke er sandere. Hans Frugter have et Transparent, især hans Druer, som lader Gellevævet see og Saften hvormed de ere opfyldte. Insekterne skulle man troe bevægede sig. Og hans Duggdraaber? Man fristes første Gang man seer dem, om end nærved, til at ville tørre dem af, forat de ikke skulle skade Mesterværket.»

Marquis d'Argens, *Examen critique*.

—»Han har, saa at sige, rivaliseret med Naturen. Friskhed, Ynde, Eleganz, Sandhed, Kolorit. Han skulde være Foraarets Gud, om Flora tillige havde givet ham sin Vellugt.»

Galerie du Musée Napoléon.

—»Naaede i Blomster- og Frugtmaleriet en Fuldendelse, som overtraf Alt hvad man hidtil havde seet i dette Slags. Alle de Florister, som stode i Bekjendtskab til ham, kappedes om at meddele ham det Skønneste, deres Haver frembragte. Han plejede at udarbejde de Studier enkelt, hvoraf han komponerede sine Malerier, og var, som man fortæller, saa egen, at han aldrig tilstedede Nogen Adgang, naar han arbejdede, og gjorde en stor Hemmelighed af Tilberedelsen af sine Oljer, Fernisser og Farver. Selv hans egen Broder maatte ikke see til naar han arbejdede, og det var kun med Møje man bragte ham til at undervise *Margaretha Havermann*, paa hvis Talenter han skal have været iversyg. Ærgrelse over en af sine Sønners Opførsel virkede saa paa hans Forstand, at han forfaldt i en Art Vanvid, som dog ikke havde nogen Indflydelse paa hans Arbejder. Hans Stiil betræffende, da udførte han alt med Forstand og utrolig Flid, og laserte i det Uendelige, selv Dækfarverne. Dette er Aarsagen

til at hans Frugter ere altfor skjønne, eller, forat tale tydeligere, til at de ligne Frugter af Vox eller farvet Elfenbeen; men hans Blomster, hans Insekter, Duggen og de enkelte Duggdraaber overtræffer Alt hvad man hidtil har seet i dette Slags. Om hans fortrinligste Arbejder give saavel *Gool* som *Descamps* Underretning.»

Fiorillo. Geschichte d. zeichnenden Künste.

—»Elskere af særdeles pragtfuld Fuldendelse sætte v. H. over alle Blomstermalere. Den Flid han gjorde sig med at vælge de mest skinnende og massiveste Farver, med at tilberede dem og rense Oljen, bidrager meget til den glimrende Friskhed ved hans Værker. Det hvide Grundanlæg paa hans Tavler eller Lærred, siger *Descamps*, var tilberedet med den største Omhyggelighed og med en Reenhed, som befriede ham fra den Frygt, at see Farverne, som han anlagde med stor Utvungenhed, forrevne eller fordærvede derpaa. Alt er behandlet med Præcision, uden Skjødesløshed, men ogsaa uden Tørhed. Det Ru, det Glatte, det Fløjelsagtige, det Transparente, den sandeste og brillanteste Glands—alt Dette findes her forbundet med hint *touche*, som Naturen anviser, og som hverken kan tilskrives Maneer eller Tilfælde. Vaserne, som han vidste at anbringe heldigt, og hvori han satte sine Blomster, ere ligeledes efter Naturen. Basrelieferne, ligesaa fine som det Øvrige, ere godt sammensatte og af lærd Harmoni. Han havde den Smag, at formere sine Grupper saa, at de lyseste Blomster indtog Midten, og han betjente sig af den enhver Blomst egne Farve forat udføre Farvesynkningen fra Middelpunktet til Gruppens yderste Ende. Fuglereder, deres Æg, Fjedrene, Insekterne, Sommerfuglene, Vanddraaberne, Alt er fremstillet med den største Sandhed, og frembringer den fuldkomneste Illusion.»

Heidenreichs aesthetisches Wörterbuch.

I disse Domme stemme ogsaa »Lüdemanns Geschichte d. Malerei» og »Hirts Kunstbemerkungen» overeens.

I »Historische Erklärungen der Gemälde welche Herr *Gottfried Winkler* in Leipzig gesammelt, Leipz. 1768» findes netop det Stykke af v. *Huysum*, som er Sujet for nærværende Digt, saaledes beskrevet:

»Forskjellige Blomster ere samlede i et, med ophøjet Arbejde ziret, Kar og opstillede i en Nische. Blomsterdronningen pranger ved den blonde gelderske Roses søsterlige Side, omgiven af skjøntstribede Tulipaner, blomstrende Valmu og hvide Narcisser, hvis Pragt spraglede Aurikler, fyldte Hyacinter o.s.v. og en Mængde af Foraarets spæde Skabninger forhøje med sin mildere Ynde. Spraglede Sommerfugle og forskjellige Insekter drikke Morgenduggen af deres Blade, som det hvilende Blik gjennemtrænger og Zefyrens milde Aande synes spøgende at ryste. Nedenunder paa Muren klæber den huuslige Snegl og til Højre ligger en Fuglerede med tre forladte Æg. Maleriet er paa Træ, 2', 9/2» højt, 2', 2» bredt. Dets forrige Besidder var Hr. *Dietrich Schmid* i Amsterdam, hvem Mesteren skjænkede det som et Venskabsminde.» Det er nu siden flere Aar i Hr. Stiftamtmand *Thygesons* Besiddelse. Der gjorde det det Indtryk paa Forfatteren, han her har søgt at meddele. Det omfatter med en noget mere detaljeret, om end ikke udtømmende, Beskrivelse end foroven, i en Vase en hvidspraglet Tulipan, og en dunkel, rødbruun af ægte hollandsk Pragtflor, en hvid Rose, to røde Roser, en Syringe, en brun Aurikel, Pintselijer (Narcisser), en ildfarvet Valmu, en gul, dobbelt Fløjelsblomst, en dobbelt rødspraglet Nellik, en blaa Hyacint, en Konvolvulus, en Forglemmigei, en halvaabnet Rosenknop og en Ridderspore. Dertil en Fuglerede med Æg, en Snegl med sit Huus, et Par flyvende Insekter og nogle Vanddraaber, som Beskuere meer end engang have villet tørre væk.

Disse ere Delene af den beundringsværdige Komposition, som ikke kan forherliges af min, der vel er indgivet af Beskuelsens henrykte Øjeblik, men dog for fattig til ikke at trænge til nogen Overbærelse forat turde hedde en Buket til den genifulde Malerinde, som har valgt Menneskehjertets og Livets endnu finere Blomster, end *van Huysums*, til Gjenstande for sin nydelige Pensel.

I

Beskuelsen

Plumpe Menneskebeundring, som behøver Luft og Læber! Mere plump end Dyrs Forundring, der er taus og bly beskeden, krænker du i din Tilbeden, øder i Begeistringsheden;— med din Elskovs vilde Brunst du din egen Elskte dræber: din tilbedte rene Kunst.

Ve, om nu, da jeg maa tale (saa nødvendigt som at Brystet stønner, naar det bliver krystet) denne Draabe skulde dale fra *van Huysums* Rosenblad, af min Læbes Mundveir rystet! Foraarsvinden, yr og glad, var af meer barmhjertig Hu: Duggens Glands fra Lund og Hegn, perlemoderagtig Regn, gjemt i foldet Marikaabe, hver en Draabe, hver en Draabe har letsindigen den plyndret, alle hen i Luften søndret —*denne* ligger der endnu, yderligt som Taaren baaret bævende af Øjenhaaret, yderst i dit Diadem, yndige og blide Smerte, som din Byrde triller frem; skøn som Perlen, der var værdig til at være Stjernes Hjerter; fuld som Magdalenens Graad, fuld og tung og bristefærdig; bristende, skjøndt endnu heel, som beslutningsmodent Raad i tungsindig Engels Sjel.

O! saa herligt er det Mindste: Draaben, der paa Bladet glindste. Glindste? Ja er den ei svunden, som et fuldfødt Ord fra Munden, man ei kan tilbagekalde i sit Hjertes tause Grund? Thi den syntes jo at falde af sin Vægt i hver Sekund.

Dette, at den evigt spiller, evigt mæt af Glands sig runder, evigt fylder sig og triller, —det er Under over Under, hvorpaa jeg forbauset grander, Kunstens Dyd, Naturens Feil, som at fængsle Lyden fast. Luftens Svale i sin Hast, Billedet i Kildens Speil.

O, hvad sød vellystig Skræk!
Angst for Vind og Solens Straale!
Draaben, som ei meer kan taale!
Fluen, som vil flyve væk!
Sneglen der, som nu vil flytte
hen paa næste Blad sin Hytte!
Malte Blad, som vil sig hæve!
Fagre Blomsterliig, som leve!
O, hvad sød vellystig Skræk!
Mens jeg stirrer paa dem møde
mig forvirret længst hendøde
Elskerinders Ansigtstræk.

Og, endskjøndt I er' saa sande, maa jeg troe, I aldrig gro'de blandt de andre paa vor Klode, men engang i Edens Lande: Blomstre! at I derfor ere Blomstre vel, men endnu mere: Blomsterblomstre, disse liig, som fortrylle os i Haven, som en Aand i Himmerig ligner Liget under Graven.

Ak, som denne Blomstbuket maatte Kjærlighed see ud med sin Sværm af Lidenskaber, hvis en Elsker, mens han taber sig i Favntag hos sin Brud, fik sit Hjerter kløvt medeet, saa man med et Aandeblik, (hurtigt som man skimter Fligen af Gespenst, der flygter just) Øje paa dets Drømme fik, paa dets udtalte Higen, paa dets Tankers Embryoner, paa dets Eed, før den udtoner i et troløst Aandepust, mens den endnu ligger der som en Nyfødt reen og skjær, der engang skal bli'e Forbryder, paa dets Haab, før Vingen skyder spæd som Blomstens Hjerteblad, paa dets Tale før den lyder, paa dets Fryd, før den bli'er glad, og i Smil om Læben flyder.

Hvor er slig en Lidenskab, slig en Vellyst, qvalt af Smerte, sligt et dæmpet Hjerteslag, slig en Glød paa Elskovsmunde, slig en blodig Hjertevunde, som i Pragttulipens Gab, denne mørke, selvfortærte, krampestærke, syge Rødmes natteagtige Skarlag!

Hvor er Kjærlighedens Sødmes Frydberusningsøjeblik, da Du Ja af Hende fik, yndigt i de tvende røde Roser, som hinanden møde! Efter Kys en Tørst saa heed, som de Begge brænde med? Hvor maa Elskovs Anger lide, Rødmes Blus med Blegthed stride her i denne fulde hvide? Hvor er fyrigt Frydbegjær som i denne Nelliks Skjær? Hvor et Blod, der saa kan gløde, som dens fine, purpurrøde Dugregn af Granater, ud sprængt paa Perlens skjære Hud? Andagt, naar den syner bedst, seer paa fjerne Himles Fest for det frelste Zions Helte ei saa fagre fine Telte, som Konvolvlerne udbrede, blaaere end Himlens Bund, finere end Blusels Klæde foran Brudens Ønskes Mund. Uskyld har saa fiint et Blaaf, en saa skjær en Blegnens Kulde, ei som Hyacinten faae't; Ømhed ei saa rig en Yden, som Syringen der, den fulde: hver en Smaablomst i dens Klasse er en liden egen Vase af et halvklart Porcellin, fuld af Honnings søde Nyden, fuld af Sommerfugles Viin. Er saa reen en Engels Hjerne, Jomfrues Tanke, Nyfødt Drøm og Martyrens Taarestrøm som Narcissens blege Stjerne! O, i den kan Helg'nen gjerne al sin Tempelandagt speile; thi, saa rank den skjød, den har sænket dog det fromme Hoved, som om Gud i Bøn den loved, som om Uskyld kunde feile, som om det en Syndskyld bar. Og hvor malte sig en Tanke i genifuld Ynglings Sind ildig som paa denne ranke Blodvalmues Luekind? Og hvor mon saa fyrig Plan i et Manddomshjerter tændes som det Flammehvælv, der spændes ud i denne Tulipan? Og hvor sukkede en Bøn, saa uskyldig og saa skøn som Kjærminden der, den slanke, der saa ydmyg, bly sig klynger — bly som tause Taares Tanke— til en Moserosenknop? Og hvor er den Skjald, der synger godt som denne tause Lille Blomstmystererne, de stille, blot den engang, engang vilde Rosenlæben lukke op?

O, hvis Knoppen vilde mæle, hvis en Aand den vil besjele, o hvor jeg den bede vil (og med Ild maae Skjønne bedes) at fortælle mig hvorledes slige Blomster bleve til!

II

Den hollandske Familie

»*Alonzo de Tobar!* Hvor er du, Alonzo? Alonzo! Tapprer Kastilianer! følger du ikke Obersten? *Adelante, Caballero! adelante!*»

Alonzo de Tobar, den ulykkelige Maler, som var bleven sit Fædrelands Erobrers, Ludvig XIV.s, hvervede Soldat, fordi han ikke kunde blive *Velasquez* eller Spaniens Stolthed, *Bartolomeo Esteban Murillos*, er bleven tilbage. »Fremad Walloner! Fremad! Obersten har givet Landsbyen til Priis. *Viva el corone!* Han bryder sig ikke meer om nederlandske Landsbyer end Alba og Luxembourg, Djævelens Ven.»

Alonzo de Tobar er bleven tilbage. Han, som de vilde Staldrødre kaldte Sierras Ulv, og som aldrig blev tilbage under en Ødelæggelse af en kjettersk By, har vendt sin Hest, og bøier sig grædende over Manken.

Fortvivler han endnu over den store *Murillos's* »*Santa Katharinas Trolovelse*» eller over *Velasquez's* »*Familie*». Ha, der jage de sidste Kyradserer forbi og raabe: »Store *Alonzo de Tobar!* Lille *Murillos!* Tapprer Kastilianer! følger du ikke Obersten? *Adelante, Caballero! adelante!*»

Har han hørt sin Moder jamre under Hovslagene, eller seet Madonna i Røgskyen, som alt vælter sig gnistrende, snart sort som Natten, snart hvid som en Sky, uhyre som et Bjerg, frem over Kirken. Madonna begejstrede ham ellers til Ødelæggelse over Kjætterne, og den fanatiske Spanier ødelagde forat begejstres til at blive en *Murillos* og at kunne male en »*S.ta Katharinas Trolovelse*».

Thi da han stod foran denne i Domkirken i Sevilla, *Murillos' Fødeby*, da styrtede han til Jorden under Erkjendelsen af at han ikke var nogen *Murillos*. Og saa søgte han den franske Fahne under de vildeste af dens Krigere, under Wallonerne. Han troede at opflamme Kunstnerens Begeistring og Kræfter ved at nære Fanatismens Glød i en rædselfuld Krig mod Kjættene. Dem bekrigede *han*, mens han var hvervet til at bekrige det politiske Folk, hans Herres Fiender.

Ha, hvor seer Kirkens Blyspiir ligblegt ud imod Røgen, der kneiser bag det, mørk, tæt, ubevægelig som et Bjerg, eller imod Luespiret, der skyder sig op af Ghoret stedse højere, prægtigere og dristigere? Ve! det skriger derinde, Kirken maa være fuld af Qvinder og Børn.

Wallonerne kjæmpe med hverandre i Døren om Byttet indenfor. Præstens Datter *Katharina* stod just Brud, da de brød ind i Landsbyen; og hun er i Forvirringen bleven tilbage, hun og hendes Brudejomfruer. »*Alonzo de Tobar*, vil du ikke være med?» raaber en Landsmand, idet han paa de *Andres* Skuldre svinger sig op i Ghorvinduet, og seer ned i den flammende, qvindefyldte Kirke. »*Ah, Paraiso de Demonio! Ah, le paradis de l'enfer!* O Helvedes Paradiis! Og *Alonzo*, du holder dig tilbage?»

Alonzo holder sig tilbage, bøjet over sin Ganger. Han bliver udstødt af de luxembourgiske *filis perdus*, han mister sit Ulvenavn, han bliver hængt for sin Blødhed. Men den fanatiske Kastilianer med det hede Blod vil heller døe med Vanære, end lægge Haanden til *denne* Landsbyes Ødelæggelse.

Ve hans fortærte Sjel! Saamange nederlandske Landsbyer stak han Faklen til, jublende mellem sine Kamerader »en *la honra de nuestra Sennora!*» men denne Landsby, *denne* var for yndig, Hytterne for nette, Kirken for ærværdig som en Præst imellem dem, Blomsterhaverne foran dem for nydelige. Vedbende og klattrende Roser havde flettet Gavlene sammen; Stokroser stode paa Vagt udenfor Dørene.

Et rædsomt Skrig fortæller, at Kirken tilhører Wallonerne og Flammerne. Det trænger forstærket ud igjennem den opbrudte Dør og igjennem det udstødte Chorvindue, hvorfra Katharinas Brudgom, med sin Brud i den ene Arm, har nedstyrtet Alonzos Landsmand. Han viser sig der i samme Øjeblik som Wallonerne mylre indigjennem Døren.

Takket være Fortvivlelsens Kræfter og sikre Trin! takket den gamle Vedbendes Arm! Den bar Bruden ned ved hendes Elskers Bryst. Alonzo har seet hende i Vinduet og da hun fra Rædselsstedet ilede ind i sin Faders, Præstens, Huus, dette der ved siden af Kirken, det ærværdigste af dem alle, med de lyseste venligste Vindver, med den yndigste Blomsterhave udenfor, med den tætteste Efev over Taget, hvorfra allerede Flammerne slaee ud.

Alonzo de Tobar, Maleren, har seet Landsbyens, Provindsens, Nederlandenes Vidunder. »Katharina,» mumler han—og der kommer Liv i Rytterens nedbøjede Skikkelse—»jeg har seet Katharina, *min* Katharina, ikke Murillos', og dog skøn som hans. Ha, det var Murillos' Katharina forklaret! Hendes mørke Øjne ere blevne serafiske blaae, hendes Skabning meer gjennemsigtig, hendes Farve af en meer stjerneagtig Hvidhed; Aasyn, Udtryk endnu meer aandiggjort. Ha, Alonzo de Tobars 'Katharina' skal overgaae Murillos' som en Engel overgaaer det herligste Menneske!»

Alonzo er sprungen af Hesten. Han følger Jomfruen, der, med udstrakte Arme, som korsfestet, stormer imod sin Faders Dør. »*O milagro de Dios!*» En graahaaret Mand, som, med Jubel i Øjet, medens Ansigtets Træk ikke saa hurtigt kunde give Slip paa sin Forferdelse, aabnede Døren for de Flygtende, og modtog Pigen i sine Arme, raabte jo: »Katharina! O Gud være lovet!»

»Hun *er* en Katharina, og en Brud. Brudekrandsen flagrede fra hendes Lokker. *O milagro de Dios!* Det er et Vink fra Himlen.»

Spaniolen er standset ved Døren. Han hører Psalmesang indenfore, og en Stemme derimellem som en himmelsk Harpes. »Himlen er barmhjertig; Alonzo de Tobar skal ogsaa blive Spaniens Stolthed, Kastiliens Malerfyrste, som den store Murillos er Andalusiens og Sevillass. Jeg har seet Murillos' Katharinas Søstersjel. Gud har seet Murillos' Katharina og skabt i hendes Billede en anden for Alonzo de Tobar.»

Alonzo stormer rasende, mod Døren. »*Ayuden los angelos!* Vanvittige, ville I ikke frelses? Taget brænder, Taarnet raver, Flammerne drive Wallonerne foran sig ud af Kirken og hid, hid! De ere frygteligere end Flammerne.»

Derindenfor knælede Præsten, den ærværdige *Adrian*, med Bibelen opstrakt i de zittrende Hænder; ved hans Side hans trofaste *Margaretha* og omkring dem først Familiens Stolthed Bruden *Katharina*, der ilsomt havde fundet sin Plads: med den ene Arm om Moderens Hals, med den anden om sin Brudgoms, *Johans*, den blomstrende Yngling; saa den fromme, nonneagtige *Narcissa*, med den fine Stribe af Rødt paa de dødblege Kinder, Hun, hvis Elsker var falden i Leydenernes heltemodige Udfald; saa *Hyacinth*, den smukke, blaaøjede Dreng, og Søsteren, den slanke, fine *Elisabeth*; den lille *Benjamin* og Tvillingsøsteren *Anna*, »Anna liden», med Hovederne i Moderens Skjød og bedækkede af Barnepigens, den gamle trofaste *Magdalena*; og saa længst borte, næsten udenfor Kredsen, den ældste Datter *Klara*, hvis sørgelige Lidenskab for en fiendtlig Kriger—maaskee Narcissas Trolovedes Banemand—havde overgydt hendes Ansigt med en Blegthed, som dog vakte mindre Familiens Medlidenhed, end man skulde troet hos disse saa milde og gode Mennesker.

»*Ayuden los santos!* De komme!» larmer Alonzo udenfor. »Afvejen! Huset tilhører mig.» En enkelt Pallask høres imod mange. »De komme!» raaber Johan, ilende mod Døren. »Paa Knæ!» befaler den Gamle. »Gud alene kan redde.» Og Kredsen slutter sig nærmere sammen. »Frels os! Wallonerne...» hviner *Narcissa* med Hænderne for Øjnene. »Vi ville blive frelste!» raaber *Klara* med et Skjær af Rødme paa Kinderne; thi hun syntes at have hørt sin Spaniers Slemme. »Ja, vi ville blive frelste»—jamrer Faderen hændervridende—»Gud være os naadig! Kom, *Klara*, mit Barn! Alt er tilgivet. Gud være lovet! Vi ville blive frelste. Thi Flammerne naae os før de Rædsomme—»

Luerne rulle ovenover i store Bølger, Bjelker fra den brændende Kirke falde over Huset, ryste det i dets Grundvold, og støde Ilden Aabninger, hvor de kunne gribe ind.

»Herind! Herind, Kamerader! *La Doncella aqui!*» Alonzos Landsmand, som jublede om Helvedes

Paradiis, da han saae ned i den qvindefyldte Kirke, har sprængt Døren. »*Abajo los hereticos!*» Wallonerne styrte ind; Flammerne fra den anden Side. Alonzo har ikke kunnet standse dem. »Det er ham!» skriger Klara, omfavnende hans Been. Han støder hende væk grusomt som han engang gjorde, og griber, kjæmpende med sin vilde Landsmand, efter Katharina, der trækkes af sin Fader og sin Brudgom mod den anden Side, mod Flammerne. I samme Sekund—

—I samme Sekund...

Gud! Himmel! hvad er skeet?

Kirkens Taarn er styrtet over Huset, gennem dets næsten gjenembrændte Tag. Alt er begravet: Alonzos Landsmand, der i rasende Begjær var sprungen midt ind i Kredsen af de Knælende, Katharina og hendes Brudgom, Moderen, Klara og de øvrige Børn og Tyendet, Alle undtagen Faderen og Alonzo, der hver paa sin Side befandt sig længst udenfor det Sted, hvor Indstyrtningen skede. Men Katharina var ikke længer imellem dem. Ve, Ingen af dem har Katharina!

Det var en skrækkelig Sekund, og dog var den foregaaende, da de vilde Krigere viste sig i Døren rædsommere.

Langt bort vare de to Reddede slyngede. Lykken er Ulykkens Luner. Adrian vaagner. Det var Nat. Wallonerens Værk var fuldendt: Intet tilbage af Byen. Kun den af Nattekulden nedslaaede Røg laae som en blaa Sjø over Tomterne. En mørk Skikkelse bøjer sig over den Gamle. Han kjender Spanieren paa Hjelmfjederen, og trækker gysende Vaabenkappen, som Denne af Medlidenhed har bredt over ham, over Hovedet. Stjernerne blikkede rolig ned, somom Intet var passeret, og Frøerne sang i Kanalen, der sneg sig langsomt hen gennem Sletten. Kun Storkene syntes at sørge; thi de stode sammenflokke ved Bredden med Hovederne under Vingerne. Ogsaa deres Reder vare Brændte.

Om en Time dagede det alt. Storkene ere alt fløjne, da Spanieren ryster Adrian vaagen af en Søvn, der lignede Døden saameget, at den ikke engang aandede. »Var *Hun* din Datter, Gamle?» spørger Alonzo med huul Stemme.

»Hvem?»

»Hun, Gamle! *la querida del cielo!* Du saae det, og maa forstaae mig.»

»Jeg havde fem: Klara og Katharina og...»

»Katharina; ingen Anden mener jeg. *O mea caritta!*»

Den gamle leer ham op i Øjnene.

»Madonna! Han er vanvittig. Gamle, Gamle, saa saml dog din Tanker.»

Adrian leer endnu voldsommere. Krigeren gyser.

»Var hun det ikke, var du ikke hendes Fader, men kun den kjetterske Præst, som skulde vanhelliget hendes Hoved med din Velsignelse, jeg kunde slænge dig ind i den glødende Aske; og det vilde være en Barmhjertighed.»

Den Vanvittige stirrer paa ham, og kryber sammen.

»Ve mig!» mumler Alonzo. »Jeg har mistet mit Ideal, som skulde have ladet Alonzo de Tobar overgaae Esteban Murillos. Men varer en guddommelig Aabenbarelse længer? Jeg vil ile tilbage til Spanien, og i et Kloster bede Himlen at gjengive mig hendes Billede i Erindringen.»

Den Gamle stirrer endnu, efterat Krigeren forlængst er borte—Han, der iler som rasende over Sletten, og som vilde blive hængt med alle sine ærgjerrige Malerplaner, om han stødte paa Eskadronen, hiin mørke Linje, der bevæger sig hist henne under Horizonten som Skyggen af en Sky.

Ha, der opdage de ham. Eskadronen spreder sig. Jagten begynder efter en Efternøler og Desertør. Men den trofaste kloge Hest, som søgte og fandt sin Herre, tåger Tøjlerne til sig for ogsaa at frelse ham; og saaledes undviger *Alonzo Michael Tobar*, han, der blev den store Bartolomeo Esteban Murillos' heldigste Efterligner. Men det Værk, som giver ham en Plads imellem Spaniens Malere er en »Santa Katharinas Trolovelse», hvori han er original, og som tvister med Murillos' verdensberømte om Palmen,

samt en »Familie«, der ikke giver Velasquez'es meget efter. I det mindste har den alle de søde Ansigter i Adrians Familie. Men hvem kjender Alonzo de Tobar? Hvem kjender engang Spaniens Storhed, Spaniens geniale Storhed, som det besidder fordi det har vidst at bevare sin nationale Individualitet? Verden kjender kun Storheden af dets Ulykker.

III

Gamle Adrians Blomsterbed

Aar ere rundne. Der staaer en Hytte, hvor Præsteboligen stod. Eensom staaer den der uden Naboer. Omstrefende Medlemmer af de Faa af Menigheden, som fik flygte, have bygget den for sin gamle Præst, som de fandt imellem Ruinerne.

Det er en smuk Foraarsdag. Solen skinnede ogsaa hjerteligt og fromt hiin Dag da Wallonerne ødelagde Landsbyen. Gamle Adrian sysler udenfor Hytten, saaende og plantende i den askeblandede Jord. Han veed, det er Pletten, thi han har fundet sin Margarethas Fæstensring der og et Skud af hendes Syringe udenfor Vinduet, hvorunder hun pleiede at sidde med sine Børn. Han har alt faaet Liv i det; og nu saaer og planter han rundt omkring det, mumlende: »Gud vil give sin Velsignelse, Gud vil give sin Velsignelse.« Fremmede gik mange Gange forbi og loe og sagde: »hvormange har det ikke brændt for uden at de ere blevne gale?«

Men hvem skulde troe, at den gamle Gartner, som graver saa ivrigt og dog afmaalt, som passer saa nøje at vande og bedække sine Planter, som sysler saa vever i sit Bed, skulde være afsindig?—Hans Haar var vel hvidere, men glat og skinnende som før, hans Kinder rødere, hans Øjne klarere og ildigere. Og han kunde lee for sig selv, gnidende Hænderne af inderlig Fornøjelse, naar han opdagede et Skud, et Blad mere paa sine kjære Planter. Da mumlede han: »Gud vil give sin Velsignelse!« og han bøjede sig, korsede, og hviskede den hellige Velsignelse over dem.

Det leed om lidt. Syringen skjød. Alting blomstrede omkring den. *Holland*, Floras Yndlingsbund, havde aldrig baaret saadanne Vidundere af Fuldkommenhed og Skjønhed. Det var en Sommeraften efter en mild Regn. Enkelte Draaber laae tunge og fulde igjen paa Bladene. Med sittrende Læber sad den Gamle over sin blomstrende Skat.

»O min Sjel, o vær nu stærk! Bær Vorherres Underværk! Dø ej, Hjerte, som maa standse, at min Aand kan bedre sandse, at, i Lytten til dets Banken, ikke den forvilder Tanken! Døv mig ikke, om du daarer, om du tryller og beruser, du Henrykkelsens Musik, som i mine Øren suser! Søde Graad, ei blind mit Blik! Lad mig see med disse Taarer, som med tusind Øjne klart, som med alle Stjerners Fakler, det Mirakel af Mirakler, som er bleven aabenbart!

Ve det Vanvid, ve mig Stakkelt, ve mig meer end Øjeblinde, tvivlte jeg om Guds Mirakel! Slaaer vel Solen i sin Glands, højest paa sin Middagstinde, klart som *Dette* Syn og Sands? Maa mod Klippen knuste Pande saa dens haarde Tilvær sande? Føler Moderen saa sandt af sin vellystfulde Smerte Livet af sit Elskovspant? Elskeren, at det er Hende, Hende kun, den Sukbegjerte, paa hvis Mund hans Læber brænde?

Naaden, dette milde Hjerte i trefoldig Guddoms Aand, større Under gjør paa Under med hans Almagts venstre Haand, end i Drøm selv Englen blunder, mens hans Viisdom, forat maale Dybets Dyb og Fjernets Fjerne, forat styre vilden Stjerne strengt og stramt med Solens Straale, for Kometerne at tøjre, lede Alt saa regelret, at selv Ormen fatter det, kun har Brugen af den Højre.

O hvo prøvte Almagts Styrke? Og hvo saaer til Viisdoms Tinde, til det Lys, af Soles Mørke og af Stjerners Mulm ernært, hvori Englene er' blinde, hvori Tanken blier fortært?

Mennesket i Brystets Hule kan sit eget Hjerte skjule,— Hvo har i Algodheds seet? Hvo Barmhjertighedens Skjød, hvor Undfangelsen er skeet til det Under, som er fød? Fødes ei i helligt Løn Støvet's Barn og Syndens Søn? O hvo turde da vel see Naaden i dens Fødselsvee, I den Stund, af Almagt svanger, da Guds Kjærlighed undfanger Underet, den lader skee?

Jeg har seet det! O *Margrethe*, hvilke Undre ere skete! Gud ske Lov for Sands og Sind! Gud ske Lov

jeg er ei blind, som min gudsforgangne Klage, der var blindere end Steen, djærvere end Hjobs i Støvet. Alt er kommet jo tilbage, Alting som i gamle Dage, Alt igjen som Foraarsløvet; Ingen fattes; ikke Een. Gud i disse Blomstre givet atter har jer Alle Livet. Gud har eders Sjeles Blod gydt i disse Planters Rod, saa jeg hvert Lineament seer i Blomsten velbekjendt, hører elskte Hjerters Banken, føler Pulsen, læser Tanken, seer bekjendte Øjnes Straaler i de fine Blomsterskaaler klart som nogensinde før. Ja, hvad Under Gud dog gjør! Tidens sønderbrudte Krands har han atter sammenbunden: smigrende som Ammemunden hvisker til min vakte Sands gamle Dage ved mit Øre. O hvad Toner faaer jeg høre! *Margarethas* Stemme leer blidt som forhen under Grenen, den som rasler paa Syrenen; Blomstens fine Violet, Blaaf og Rødt i Hvidhed badet, endnu dæmpet meer bag Bladet, er—o tør jeg løfte det? tør et Underværk jeg granske?— jo grangiveligt og ganske hendes Sløjfes egen Let, som hun sad der dagligdags, med det fromme Hoved bøjet, over Søm og Strikketøjet, systende med Alleslags.

Jeg var meer end blind, om ei jeg min *Annalidens* Øje flux gjenkjendte grant og nøje her i denne Glemmigej. Ak, jo meer jeg seer paa den, kjender jeg mit Barn igjen, skilner jeg grangivelig min fra andre Glemmigejer. Gud, mit Barn, velsigne dig, Du har slynget, som du plejer, Armen om din Tvillingbroer: Rosenknoppen der, som groer Glemmigejen min ved Siden: *Benjamin og Annaliden*.

Over Begge med den rene, fulde, sølvertunge Draabe, har et Fløjelsblad sig lagt. Det er gamle *Magdalene* med sin Graad og med sin Kaabe, paa sin ømme Ammevagt.

Og mit Syn er ej saa blindt, at det kjender ej min egen Elsklingsdreng, min *Hyacinth*, frem i Hyacinthen stegen. Hvor var slig en Dreng blandt Drengene, slank og sværmerisk og from? Hvor er slig Vidunderblom i alt Hollands Blomstersenge? O jeg seer i denne fine amethystne Kalk den ømme sværmeriske Josefsmine, hvormed han fortalte Drømme. Og naar Drømmen saa var ude, Hovedet Fantasten bøjed, blegnede og nedslog Øjet, som de fuldtudsprungne af Hyacinthens Blomstre lude, naar de første Duft udgav.

Favreste Konvolvel, fiin som en Serafs Aandedræt, fanget af en Cherubin i et Blomsters Maskenet, i en død Blaaklokkes Liin, du er min *Elisabeth*, Hyacinths Tilhørerinde, som ham kunde bedst forstaae, med de store Øjne blaae af sin Tro aldeles blinde.

Kjendte jeg mit Barn, mit bedste, havde jeg en Faders Hjerte, om jeg ej *Narcissas* Smerte her i Pinteliljen læste? om jeg ikke meer forstod hvorfor hun er uden Blod, paa hiint skarpe Purpurskjær, paa hiint sikkre Flammebilled, af den Fæstensring, som brødes kun af Døden, som den Dødes, som paa hendes Kinder spilled, paa den hede Draabe nær, som jeg angest saae paa Kinden i Fremtindren og Forsvinden? Ve, sin Stribe af Karmin, Arret efter Smertens Bid, Dødens Judaskys indsvi'd, Stjernen er ej hvid som denne, bærer endnu hendes Kind! syge Perle ei saa bleg (Liljen, som af Mulden steg, er jo vistnok ogsaa Hende), Dybets Glød, Korallens Brand, solskinmættede Rubin tindrer ej saa hedt som hiin.

Ve, om efter disse Mærker, som hvert Øjekast forstærker, om jeg da med grum Forstand, med en Ravnefaders Vilje, med et indbildt Blik, som al Glæde fra sig selv bestjal, kunde skilne mellem disse, mellem denne Pintelilje og min døende Narcisse!

O hvad Jubelfryd opdager jeg til denne Time spart! Søde Øjeblik, der bruge Tiden kun af Pilens Fart, af et Glimt fra Solens Øje, for den hele Gift at suge, for det Bittre at fordøje af saamange Dages Klager, af saamange smertebulne, jammerfulde, taaresvullne Nattetimers vaagne Vee! Lever jeg? Er bristefærdigt Oldingøje bleven værdigt, til sin Salighed at see saa fuldstændigt aabenbaret, før velsignet Død har klaret med sit Pust hans Øjesteen? Se der mangler ikke Een! Der i Rosen ved sin Rose, se, der er jo Brudeparret *Katharina og Johan*! Kjærligheds Apotheose, *Katharina og Johan*! Begge i hinanden tabte, i hinandens Billed skabte, vexe deres Hjerter Slag under Taarers Sammenblanden, i et evigt Favnetag, vexe deres Øjne Lys, tænde Straaler i hinanden, vexler Læben Saligheder, høje, endskjøndt tause, Eeder i de endeløse Kys.

Salig er jo Bryllupsstunden, slugt af Flammen, gjenoprunden? Himmelnaadens milde Graad gjorde Asken frugtbarvaad, mine egne Taarers Kræfter dugged tæt og lunkent efter, hede Stønnen af min Vaande, mine Bønners varme Aande lokked da fra Buskens Skud begge mine Roser ud: *Katharina og Johan*, begge disse sammenbøjede, i hinanden saa fornøjede, morgenrøde, morgenfriske Roser, som isammen hviske— *Katharina og Johan*.

Mig imøde, som fra Bunden af to gyldne Trylleskaaler, fra de dybe Roser straaler deres fagre ungdomshulde Aasyns Træk saa frydefulde. Thi for dem er Bryllupsstunden, den som Flammerne fortærte, atter salig gjenoprunden, Hjerte knyttende til Hjerte, *Katharina* til *Johan*. Thi ved Himlens Under kan nu i Fred jeg gamle Hyrde deres Vielse fuldbyrde, afbrudt paa hiin Rædselsdag, ende saa i Ro og Mag Brudetalen, som de vilde rædsomme Walloners Magt havde Hjerte til at spille før Velsignelsen blev sagt.

Nu jeg frit, med Haand paalagt,
Guds Velsignelse nedbeder,
Himlens Væld af Saligheder,
Brud og Brudgom, over Eder:
Herre, sign du og bevar
dette Rosenbrudepar!
Herre, lys dit Aasyn over,
Yndighed, som sig trolover!
Herre, løft dit Aasyns Glands
over Fromheds Brudekrands!
Herren give dig sin Fred,
elskende Uskyldighed!

O Henrykkelses Sekund, Saligheders Fødselsstund! du er altfor tung af Glæde til at flye saa flygtig hen, som de andre duungraae, lette, farveløse Solgransstunder, Skjebnens Pust mod Døden hvifter henad Livets Ørkenslette;— du demantne af Sekunder, som er engang allerede kommen himmelsendt igjen, ej saa troløst og saa let, som de andre dig omskifter; du maa frydbelæsset dvæle til mit Hjerte vinder Mæle, til det mestre kan sin Tanke, til det engang bliver træt af saa maalløst, stærkt at banke, til det engang bliver mæt af den søde Fryd at græde, medens mine Læber juble, medens Øjet straalere, medens brudte, vilde Ord (og dog skjønne som af Salighedens ubekjendte Himmelsprog) stødende paa Tungen snuble, somom ikke jeg var klog.

O det er somom en stille lummer Regn faldt i mit Hjerte, somom Knuden af min Smerte, Dryppestenen af min Vee, Sorgkrystallen i mit Sind, opløst i Velsignelse, ud i denne Graad maa trille over hele vide Jorden, hyllende dens Bjerge ind i en skabningssvanger Sky, i sit lunkne Mulms Neddignen svangrende den med Velsigten, til en frydfuld, skyldløs Vorden svangrende dens Dyb paany.

O hvor har jeg nok af Mæle, for at tale ud min Lyst? nok af Hvælving i mit Bryst, nok af Luft, af Rum, af Lyd, ømme, zittrende og høje, for i Toner at besjele denne Overlast af Fryd? nok af Spejle i mit Øje forat fange op det Hele? nok af Sandser for at nemme? nok Erindring for at gjemme? nok af Tanker for at fatte? nok af stærke Nervestrenge for at bære Glæden længe? nok af Hjerte for at dele Ømhed nok til mine Skatte: til *Margretha*, til de tvende *Smaa*, som smile næst ved hende, til *Narcissa* min, som skranter, *Hyacinth* med Drømmermine, troende *Elisabeth*, aldrig af hans Undre mæt, til min Stolthed, *Katharine*, til de dyrebare Panter, Himlen atter mig betro'ede frem i disse Blomster groede, disse der, min egen Æt?

Ve mit Ravnefaderhjertes sløve mosbegroede Steen! Jeg har kunnet glemme Een af mit eget Kjød og Been: stakkels *Klaras* Dødningsmertes blege Billede i denne hvide Rose, som er Hende, hende Selv. Se Blusel kjæmper end paa Kinden jo som før i det Rødmende, som dør, som med Bleghed Smerten dæmper, med de dunkelhvide Emmer af en nedbrændt Lidenskab, Kalkestøvet af Ruinen, som hun under Blidhedsminen sønderknust i Hjertet gjemmer af sin Freds og Uskylds Tab!

O mit Barn, se til din Fa'r! Rose hvid, som *Klara* var! Han er ikke længer vred paa din syge Kjærlighed, Han har intet Blik, som rammer knusende din knuste Jammer; Han har intet Øjekast for at skjære hvad der brast; Han har kun en Faders Hjerte og Velsignelser i Munden og en Smerte for din Smerte, og et Taaredryp for Vunden, Taarer af balsamisk Glæde; thi jeg ogsaa dig har funden: Ingen mangler i min Kjæde. Alle ere jo tilstede saa lyslevende og sande, at jeg ikke kan forblande Sandheds Syn med Sandheds Skin. Thi det sværges i min Sjel, derpaa mine Øjne bande, kjendende jer altfor vel: Blomsterne ej *skulle være* eder blot i Fantasi'n, eder, mine Børn og Viv, men forvist de Eder *ere*, Eder ja til Sjel og Liv, Eder ja i Ansigtstræk, Ejendommelighedssind, Karakterens fødte Mine, Smilene, som præge ind sine sommerfuglefine Spor, idet de flygte væk.

Og jeg hørte eder tale, hvis min Sands ej laae i Dvale, hvis ej Dødens Gravmos alt spirede i Ørets Spalt. Men hvad mere Sands behøves? Øjet seer, om Øret døves, Alt er blomstret frem igjen, Alting som i gamle Dage:— dugget til af Himmelen, giver Jorden det tilbage, Alting som i Bryllupsstunden, da min Lykke folded ud alle sine Hjerteblade, spredende sin Krones Straaler mere ud end Himlen taaler, da dens modne Blomsterskud højere mod Sky var runden end de Himmelske tillade, just i det Moment den brast paa den vrede Almagts Bud ned med Flammeme i Grunden, og foer hen med Gnistens Hast.

Derfor—o er det Sekunden, atter nu med Liv begavet, frem af Tidens Bæger runden, da min frydberuste Lykke blev i Rædslerne begravet, som i denne sig fornyer? Derfor mangle heller ikke Flammeme, de røde Skyer fulde af Dæmoners Blikke, bragende af Helveds Latter. ... O der gløde frem de atter. Ve mig! frels!... O frelst er Alt, siden over er Sekunden, da, sig borende i Granden, Taarnet brændende nedfaldt.

Derfor denne Tulipan, (ægte »Admiral Enkhuisen») som sit Flammedyb bedækker fuldt med hvide

Emmers Flekker, ikke *er*, men *kun* betyder, Huset, da det stod i Brand, og den Valmu' der, som skyder, pralende med Flammer ziret, over Bedet, den er Spiret, da det svimlede og faldt.

Denne Zwiebel dunkelrød, («Admiral van Liefkenshoek») liig en Nat i Luer sat, liig et Baal med Nat bemalt, Døden livlig, Livet død, fyrig-kold og kraftig-mat, liig en netslørt Kjæmpestyrke, tryllebundne Dæmonshu, den betyde skal hin mørke, gaadefulde, fromme, vilde, barske, milde Spaniol, som i Rædselsstundens Nu turde sig mod Skaren stille, somom Helved han befo'l: Han med Dommen paa sin Pande halvtens ud af Naadens Skrivt i et herligt Træk udslettet, Han med Lidenskabens Brande sydende i Smertens Vande, med sit Smiil af Kummer mættet, fuldt af Honning og af Gift.

Og ved Siden se Uhyret, se hans vilde Kammerat, se den rasende Soldat i en dobbelt, guldbaldyret, tigerøjet Fløjelsblomst— Han, hvis Rædselsid blev styret kun ved Dødens Mellekomst!

Disse fareløse Luer, denne Flamme, som ei hviner, disse Rædsler uden Skræk, denne Blomsterdæmons Træk jeg med uforsteente Miner, uden Øjeblikken skuer. Ned i Tulipanens Grube, ind i denne Kobberkube, fuld af vildtforfløjne Gnister, tør jeg stirre uden Svimlen; uden Sortnen for mit Øje Flammekjædlens Dyb jeg maaler; Lueblomsterspirets høje Flugt jeg følge tør mod Himlen, væxle Mine kjæk og bister, Øjekast af Ørnemod med den fromme Morderengel, Spaniolens Sjel, som gløder (dertil Gud ham altfor ømt har evindeligt fordømt), ud fra denne Zwiebels Stengel i den dybe Kalk, der bløder af en Sygdoms sorte Blod.

Ja, jeg elsker dette Syn, hvis Betydning let er gjettet uden megen uvis Almen: Husets Brand i Tulipanen; Taarnets (som et sammenflettet ifra Dybet opskudt Lyn) i Papav'rens Knops Skarlag; Kirkens eget brede Tag i dens Blomsts udslagne Flammer; Spaniolens vilde Jammer (som han viste sig i Døren blodig, rædsom, dog kanske forat redde Alle førend enten Flammens Rædselsdød eller ind hans Landsmænd brød) i den mystiske, tilflorte, krigerrøde, munkesorte Pragttulipes aabne Bæger, hvori Nat og Flamme leger.

O jeg elsker disse Syner! O jeg seer med Kjærlighed Blomsten, som saa skummelt lyner, Farven, som er bleven heed. Disse Blomsters skjønne, tyste Rædsler kun mit Minde skrække; mine Øjne de forlyste, Læbens døde Smiil de vække. Thi de høre ogsaa med til den samme Time jo, da hengivnest var min Tro, til den samme Time, da højest var min Salighed, da min Sjel var Himlen næst, Støvets Tanker længst ifra, lettest under Rædslers Tyngde. Thi det var jo just Sekunden, da jeg elsked Mine mest, da os Døden Alle fandt som os Rædslen sammenbandt, I hverandre sammenslyng'de og med Herrens Lov paa Munden, uden Knurren deriblandt.

O hvormed har jeg fortjent dit Mirakel, store Gud? Skulde—o det var ej meent! Ormen tør ej tale ud! — Skulde, ja, om ej du Selv, Du, den Helligste og Største, fjernere fra Engles Første, end fra højest Himmels Hvælv dybeste af Havets Kilder ... skulde ikke Du, du Selv, Du, hvem intet Navn afbilder, Du, hvem Verdner Blomster ere, Græs, som Dybderne maae bære, men kun En af Engles Orden, en blandt Aanderne Ophøjet, som har Vælde over Jorden, have, i din Naade stærk, gjort det store Underværk, for at see en Orm fornøjet, for sin Herre Gud at ligne, naar han, efter Seklers Rækker, slukte Stjerner gjenopvækker i de Rum, der døde ud, —o! da beder jeg, o Gud, at Du Englen vil velsigne, der har været god som Du, mægtig med barmhjertig Hu, mægtig i hvad der er herligst, mægtig til sin Gud at ligne, kjærlig—o som du er kjærligst! Da jeg beder—Tys!....»

En høj, statelig Mand, med en Guldkjæde med Oraniens Portræt paa den prægtige sorte Fløjelsvams, med en Diamantagraffe paa Baretten, en Børs hvoriggennem Guldet blinkede og Daggert ved Siden, fulgt af en Dreng med en

Vase fuld af Blomster, triner over Gruushobene igjennem Hyldebuskene, der omgav gamle Adrians Plet. Han slaar dem tilside.—

IV

Jan van Huysum, Blomstermaleren

»Vær forsigtig, *Navnløs*,» siger den Fremmede, »disse Ruinernes Blomster ere prægtigere end Haugernes. De have suget sine Farver af Blod og kalkede Been, og Luerne have tilberedet Jorden.»

Den Gamle forskrækkes. Dog rejser han sig ikke fra *Margarethas* Græsbænk. Ellers plejede kun Storkene, der vare vendte tilbage, fra en af de igjenstaaende Muurtinder, eller Hovedet af en nysgjerrig uskyldig Øgle imellem Stenene, Hyrdedrengen fra den nærmeste Landsby, en Zigeuner eller en ligesaa ilsom Vandringsmand at see ind til ham.

»Ha!» raaber den Fremmede. »Hellige Himmel! Naar saae mit Øje saadanne Blomster? Disse har du ladet spire for mig, for mig alene. Bort med disse elendige Vandskud, Dreng, som du gjemmer paa! Disse skulle blive mit Underværk, som de ved Himlens Velsignelse ere blevne Jordens.»

Adrian: »Du har Ret, Fremmede. De ere det ved Himlens Velsignelse.» Og han mumlede atter:

»Ve det Vanvid, ve mig Stakkel, ve mig meer end Øjeblinde, tvivlte jeg om Guds Mirakel!«

Den Fremmede: »Du maa overlade mig dem, Gamle.»

»Nej, nej, nej!«

»Du maa. Jeg vil betale dem.»

»Du kan ikke. Tro mig, du kan ikke.» »Troer du?» Og han kaster sin Guldbørs til *Adrian*.

»Ikke med dine Øjne, ikke med dit Hjerteblod.»

Den Fremmedes Ansigt blev skarlagenrødt. Hans Øjne funkledede. »Jeg har sagt dig, Gamle, at jeg maa. Der er Prindsen af Oranien og hans Gave!» Og han kaster sin Guldkjæde og Diamantagraffen for *Adrians* Fødder. »Er du fornøjet?»

»Dine Diamanter opveje ingen af disse Dugdraaber paa mine Blomster. Men forfærd mig ikke! Dit Øje er skrækkeligere end din Tale. For Guds Barmhjertigheds Skyld, hvad vil du?»

Den Fremmede har trukket sin Daggert. »Ikke dit Liv, men Blomsterne.»

»Ja de ere Liv! Afsindige rør dem ikke! Ved din og min Salighed, de ere Liv, de ere Liv!«

»Just derfor. I denne Sekund maa jeg have dem; i næste ere de ikke som i denne.»

Han knæler alt ved Blomsterne. Den Gamle springer op med Forstenelse i sine Miner. Den Fremmede har alt Staalet paa Rosenknoppens Qvist. Han skjærer. I samme Øjeblik udstøder Drengen et Skrig, og styrter om med Haanden paa Hjertet. »*Benjamin, Benjamin*, mit Barn!» hviner Oldingen, og synker tilbage med Døden i sit Aasyn.

Den Fremmede vrister Vasen af Drengens Haand.

»Hvad gaaer af dig, Dreng? *Navnløs, Navnløs*, min Dreng, fik du ondt af denne stærke Blomsterduft? eller har en Slange stukket dig?»

Qvisten med Rosenknoppen er af, og Drengen er død.

* * * * *

»Hvad er dette? Ha, der var
Blod paa Qvisten, som jeg skar,
Blod som i en Vunde aaben,
og en Draabe paa mit Vaaben.
Men nu er jo alt forsvundet;
Smerten vel, *men* ej min Angst
midti Glæden for min Fangst,
er jo lykkelig forvimdet.
Rædsel! var da min afsjelte
Yndlings Livsenssnor forbundet
her med denne Knop? og dvælte
da hans Genius i den?
Mon sit Liv med den han delte?
Dobbelt, med fornyet Kraft
synes det indblæst igjen
i dens friske Purpursaft.

Knoppen synes vakt af Dvale,
vaagen Gejst i sig at hilde,
og dens Læbe, blot den vilde,
digtende at kunne tale.
Jeg maa derfor raskt mig skynde,
ende, som begyndt at synde;
jeg maa skynde mig før du,
Rosengeist, forandrer Hu,
før du lyster at forlade
dine saa forvandrede Blade.»

Den Fremmede omfatter Blomsterne med skjælvende Hænder. »Der er Rædsel heri, men jeg maa fortsætte, medens denne Gartner, som er vanvittig i sin Gjerrighed, og skjuler sine Mysterier i denne Afkrog, ikke kan forstyrre mig.»

Han seer paa den besvime Olding, og dvæler endnu.

»Ha, hvo har negtet *Jan van Huysum*, Blomstermaleren, en Buket?»

Inden tre Sekunder prange *Adrians* Blomster i Malerens Vase. Der er ingen voldsommere hensynsløse, selvkjærligere Lidenskab end Kunstnerens. Den kjender ikke Grændser, Ret eller Synd. Den griber efter sin Lysts Maal med Gigantarme, fordi den troer den har et Gudehjerter.

Da han med et begejstret Blik løftede den fulde prangende Vase op, vaagnede den Gamle. »O min Gud! min Gud! de ere dræbte,» jamrer han med Hænderne for Øjnene.

»Forat leve evigt,» siger den stolte Maler, svingende Vasen højt.

»Sørg for Drengen. Han var min Plejesøn og kanske dit Barn.»

»Ja, ja, han var det ... min *Benjamin*; og du har myrdet ham, myrdet dem Alle, hans Sødskende, hans Moder og hans Fader, som forbander dig med den rædsomste af Forbandelser, med Forbandelse af dit eget Barn indtil Vanvid af Sorg over dit eget Barn. Ja, hvis Gud gjør en Tusinddeel Lige for Lige—du skal forgjæves trygle om Guds og dit eget Barns Barmhjertighed og om at dit Staalhjerter skal kunne briste, om at kunne døe som jeg.»

Og den Gamle havde slæbt sig hen til Drengens Liig. »Djævel!» stønnede han endnu, »du veed ikke hvad du har gjort.» Han sukkede endnu engang og saa ikke mere.

»Men jeg veed hvad jeg *vil* gjøre, og hvad jeg *kan* gjøre,» raabte Maleren, fordybende sine Blik i den herlige Buket. Men da han saae Oldingens Øjne brystne og hans ærværdige Haar udslaaet over Drengens blege Dødstræk, da zittrede det igjennem hans store nervøse Skikkelse; men han mumlede dog endnu, idet han bortfjernede sig med et sky Blik, »ja jeg veed hvad jeg *vil* gjøre. Hvo har negtet *Jan van Huysum* en Buket?»

Jan van Huysum malte *Adrians* Blomster. Der flød aldrig et herligere Mesterstykke fra hans Pensel. Samvittighedsnag, eller maaskee heller en angst- og ahnelsesfuld Overspændthed, drev hans Geni til det højeste. Han arbejdede med den unge medicinske Novizes bankende Hjerter og ilsomme Haand, som ved Midnatstide anatomerer et stjaalet Liig. Han syntes stundom at see Aanders Aasyn i Blomsterne, og da var det ikke langt fra at *Adrians* Forbandelse gik i Opfyldelse. Fra dette Øjeblik, da han stillede Vasen foran sig og udspændte sin Ramme, begyndte han at indestænge sig, naar han arbejdede; han blev menneskesky og melankolsk, men herligere i sine Arbejder end nogensinde.

Man holdt disse Egenskaber for Træk af en Originalitet, der tilhørte hans Geni, og Flere, end man skulde troe, vare fornuftige nok til at tænke, at dersom *Jan van Huysum* ikke var saa bizar, vilde han heller ikke male saa herlige Blomsterstykker eller være *den* han var.

Men man rystede paa Hovederne og trak paa Skuldrene og gjorde Miner til hverandre, da den store Mester begravde Blomsterne paa det omhyggeligste i viet Jord, da de vare visnede, og bad over dem.

Hans ugudelige Søn stod hos og spottede og loe ad sin Fader. Det var et af de Træk af hans Slethed, som lod *Adrians* Forbandelse gaae i Opfyldelse. Thi Gud hører den Døende; og Følelsen af at have begaaet en Forbrydelse og Ahnelsen om at have overskaaret nogle af Naturens hemmelige Strenger, som bandt hiin Gamles Hjerter til Tilværelsen, forberedede hans mørke, imodtagelige Gemyt for den

Skjebne, der virkelig rammede Mesteren: Vanvid—som det hedte, over sit Barns Slethed.

Der var ogsaa andre Aarsager. To Smerter greb hans Hjerter paa engang, naar han mumlede stille hen for sig: »Benjamin! Benjamin!» Det var i de tungeste Timer. Da lettede hans sig ved at pænse paa Rosenknoppen.

Han arbejdede stedse paa sit Blomsterstykke. Det blev aldrig fuldkomment nok. Han syntes at erindre en ny Skjønhed hvergang han lod Haanden synke og strøg sig over Panden, som vilde han stryge alt bort indtil Benet. Han nænnede aldrig at give Maleriet sit Udødelighedsmærke—visselig ikke nødvendigt uden for sløvere Øjne for *de Heems*, Blomsterdigterens, Skyld, »Blomsteraltarets» genifulde Skaber, han, som forholder sig til *van Huysum* som *Pereira* til *Velasquez* og *Alonzo de Tobar* til *Murillos*. For hver Gang han greb Penselen til sit Navnetræk kom der nogle Uefterligneligheder af Fluor. Snegler og et Fuglerede og ogsaa et Par Blomster uden hiin hemmelige Betydning til, som Ting, hvorved han søgte at tilsløre for sig selv Hovedgruppens Betydning og at skuffe sig selv med at det var den blotte Natur han havde malt.

Endelig engang i et lyst Øjeblik—Blomsterne syntes at bøje sig imod ham, Rosenknoppen at aabne sin Læbe og at bede—sætter han Penselspiden atter til forat gjøre Trækket: »*Jan van Huysum fecit.*»

Det er paa den Plads, hvor Blomsterne ere jordede, han opløfter Maleriet i dets Belysning. Han smiler. Jan van Huysums Sjel tilstaaer for sig selv i dette Øjeblik, at det er fuldendt.

Da falder en Draabe fra den klare Luft derpaa. Den udsprænges over Blomsterne. Under! Smaadraaberne blive siddende, evigt siddende, fastere end Diamanten i sin Klippe, paa Katharinas Rose og paa de andre Blomster, hvor de falde.

»Gamle! du er forsonet,» jubler Mesteren. »Det var din Taare.» Og han fuldender Navnetrækket, og Rolighed vendte fra den Stund tilbage i hans Hjerter.

Ingen veed hvilke Aander der ere ovenfor ham. Men undertiden mærkes dog deres Nærværelse af følsommere Sjele, og det er somom Taarer faldt i vore Hjerter.

Ja visselig det var gamle Adrians Taare, som faldt fra den klare Luft. Det er Adrians Forsonings- og Beundringstaarer, som sidde de endnu i de mirakelherlige Draaber paa *Jan van Huysums Blomsterstykke*.

* * * * *

Jan van Huysum.

Aar runde. Havet omtumler ikke sit Bytte forunderligere end Tiden gamle Mesteres Malerier, fordi Menneskene ere begjærlige efter det Guddommelige i samme Forhold, som dette er sandseligt. Derfor ile Malerierne, hvori dette er Tilfælde, fra Haand til Haand igjennem Aarhundrederne, medens et Digt vilde døe af Boghyldestøv eller endnu forsmædeligere, om ikke Pressen reddede det ved at gjøre det almindeligt som Brostenene.

Ogsaa dette Digt vil desuagtet døe før Jan van Huysums Blomsterstykke gennemlever et Aar til af sin Udødelighed.

Aar runde. Der var Udstilling i Louvre af Napoleons Kunsttrofæer, Spaniens, Italiens, Nederlandenes Mesterværker havde den store Ørn bragt hjem til sit Rede under den høje Kolonnade. Der var ogsaa »Santa Katharinas Trolovelse» af Alonzo de Tobar, Velasquez's »Familie», en »Familie» af Alonzo de Tobar, og den store Jan van Huysums Blomsterstykke. Galleriet var fuldt af Beskuere.

Men Publikum havde mindre at bestille med at beundre Mesterværkeme, end med at spotte ad en ung Mand, som paastod, at der var en Liighed, han følte meer end han saae og kunde forklare sig, imellem en af Roserne paa Jan van Huysums Blomsterstykke og Alonzo de Tobars Katharina, ja imellem enhver af Blomsterne og Individerne i hans »Familie» efter Velasquez. De loe ad ham som de Forbigaaende ad gamle Adrian.

En høj, alvorlig, sortklædt Mand nærmer sig Fantasten. Publikum viger ærbødig tilside. »Følg mig!» siger han venligen, »Du er Maler.»

Det var Mesteren *David*, som førte *Gros*, »Amor og Psyches» Maler, som sin Discipel til sit Atelier.

Siden David ikke var haardere, tør jeg ogsaa, uden Frygt for et Publikums Latter, som neppe veed, at det, ifølge hiin Regelløshed for Malerværkers Omtumling, besidder i sin Midte Jan van Huysums Blomsterstykke, aabenlydt sige, at det forekommer mig som om der ogsaa finder en mystisk Liighed Sted imellem hiin Amor og Psyche og de to Roser paa *Jan van Huysums Blomsterstykke*.

* * * * *

—Ak, søde Rosenknop, hvad er det for et Eventyr du har fortalt mig om *Jan van Huysums Blomsterstykke*, mens jeg hensank i Beskuelsen deraf?

»Men nu veed jeg dog hvorledes slige Blomster bleve til.»

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JAN VAN HUYSUMS BLOMSTERSTYKKE: EN BUKET ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the

terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90

days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.